

TELEGRAFUL ROMAN.

Apare Marțea, Joi și Sâmbata

ABONAMENTUL:

Pentru Sibiu pe an 7 fl., 6 luni 3 fl. 50 cr., 3 luni 1 fl. 75 cr.
Pentru monarhie pe an 8 fl., 6 luni 4 fl., 3 luni 2 fl.
Pentru strelnătate pe an 12 fl., 6 luni 6 fl., 3 luni 3 fl.

Pentru abonamente și inserțiuni a se adresa la
Administrațiunea tipografiei archidieceșane Sibiu, strada Măcelarilor 47.

Correspondențele sunt a se adresa la
Redacțiunea „Telegraful Român”, strada Măcelarilor Nr. 20.
Epistole nefrancate se refuză. — Articuli nepublicați nu se înapoiază

INSERȚIUNILE:

Pentru odată 7 cr., — de două ori 12 cr., — de trei ori
15 cr. rëndul cu litere garmond — și timbru de 30 cr
pentru fie-care publicare.

Din cauza sf. sărbători de Luni „M. Muc. George” Nrul procsim va aparé Joi în 26 Aprile v.

Sibiu, în 20 Aprile.

II.

Este stabilit ca axioma, că lumina poporului este totodată tăria lui, prosperitatea și fericirea lui în toate privințele.

Având această axioma în vedere, senatul bisericesc a căutat ca să afle și în modul acesta, că cum stăm, și că ore dăm înainte, ori înapoi, și după punctul al XII-lea din raport se constată un progres îmbucurător față de anii trecuți, căci 21% ale poporului ortodox din archidieceșă scie deja cetii și scrie.

Au trecut 20 de ani, de când s'a introdus obligământul învățământului preste tot, și în acest timp eram în drept să ne așteptăm, că vom și face progrese față cu jertfele, ce le aducem pentru scóle.

Miscarea la noi s'a început în această direcțiune cu atâta râvnă, încât nimene nu s'a substras de sub nobilul stindard al culturii poporului, ci toți am nisuit ca să vedem poporul dela sate — talpa țerei — înzestrat cel puțin cu cele mai elementare cunoștințe. S'a vădut și la noi, ca airea de mult deja, că scóla creșce o națiune și un popor și-l face vrednic de esistența sa. Numai cât noi credem, că noue nu ne este ertat să remănem pe lângă 21% și cele 79 se fie lipsite de această binefacere.

Va veni un timp și noi credem, că nu are se fie departe, când țeranul român va fi chemat și el ca să exercită drepturi politice în țără. Acele nu le pôte exercia cu demnitate, dacă nu e inițiat în elementele culturii generale. Viața sufletescă a poporului are lipsă de multă lumină, și merită se capete mai multă lumină, și această nu o pôte căpeta decât din scóle. Scólele astăzi fac destul, dar nu urmăză, că nu ar puté face și mai mult. În statisticile popórelor conlocuitoare întâlnim preste 60%, cari sciu cetii și scrie. Pentru ce tocmai poporul nostru se fie oséndit a remăné înapoia altora! Starea instrucțiunii stă în legătură cu miscarea comerțului și a industriei, acolo unde domnesce stagnațiune în ale scólei, domnesce fără indoelă stagnațiune și în cele comerciale. Poporul ađi nu se mai pôte hrăni după córnel plugului. S'a înmulțit ómenii, pământul s'a dărăburit în parcele, cari nu mai sunt de ajuns pentru toți și trebuie ca alte isvóre de traiu și de câștig să înlocuescă mijlócele de traiu

Aceste nu le putem aflá decât în meserii sau comerțu. Pre satele nóstre meseriile le eserciáză străinii, comerțul e în mânilé evreilor. Ei esplotáză deci tot câștigul în favorul lor și poporul dá din umeri, nu scie ce e cauza, de aceea se îmbogățesc și el sărăcesce vędénd cu ochii.

Ochii poporului trebuie deschisi și nimenea în lume nu o pôte face mai cu succes ca biserica și organele ei.

Sunt deci multe treburi încă neisprăvite pe terenul acesta la noi și numai o muncă continuă ne va scóte din ghiarele morții. Stréinii se svéroleșc și fac totul pentru lumina poporului, noue nu ni ertat să fim staționari. Și aici misiunea preotului este pe cât de grea pe atât de frumoșă.

Ei trebuie să fie în fruntea miscării. Un foc sacru trebuie să străbată în inimile lor, ca să mărescă treptat capitalul de cunoștințe al poporului. Ađi nu politica militantă fericesce un popor, ci bunăstarea materială și morală. Noi aci trebuie să ne opintim tóte puterile nóstre. Trebuie se nisuum din tóte puterile ca la fie-care parochie să avem o bibliotecă parochială din scrieri în stil popular ca așa poporul se pótá cetii în continuu în dílele cele de érnă și în cele de repaus, căci prin cetire i se luacie mîntea, i se dá ocaziune a judecă, și desvoltat odatá gustul de cetire în unul, el se transplântá în mai mulți și cuprinde teren în familii și de acolo apoi nu-l mai pôte scóte nici limbă străină, nici dușman vędut sau nevędut.

Indată ce ne a succes a lăți gustul de cetire la popor, am stérnit în el necesitatea de a și căută un loc, unde să se întélnescă cu cei ce pricep mai mult, am stérnit în el dorul de a discuta și de a căută după schimb de idei și așa va petrece órele de recreațiune mai cu folos ca în indeletnicirile de până acum.

Ađi tóte merg cu puterea aborului și a scântei electrice, totul se miscă iute, totul este îndreptat spre o activitate intelectuală, care de bună sémă cu timpul va înălță și moralul și va pune și o basă de încredere în viitoriu.

Acésta nu e ertat să fie numai la alții și la noi — ba.

Trebuie deci să ne impintenăm cu forțe întreite, ca să desvoltăm o altă viață în popor, căci mai anii trecuți ministrul scólor din România dl Chițu a đis „poporul, care scie mai mult, acela pôte sau trebuie să pótá mai mult; acela este, sau va fi, cel raai tare, cel mai avut.”

În zadar vom căută la numărul nostru cel mare în raport cu alții, până ce acest popor va fi numai

o masă brută, bună de esplotat de către toți speculanții, demagogii și șarlatanii, și nu vom scii să ne impunem cu vrednicia, ce o am puté face în moment ce am fi și pe un nivel intelectual mai înalt decum suntem. Statornicie în muncă, zel neobosit și jertfe trebuie să aducem cu toții, ca să vedem poporul scos din robia întunerecului.

Revista politică.

Denumirea archiducelui Francisc Ferdinand d'Este, fiul archiducelui Carol Ludovic, de colonel-șef al regimentului, la care a fost și repositat principe de corónă Rudolf, a dat ansă la multe combinațiuni.

Opinia publică a fost îndreptățită să credă în acest act un presemn, că archiducele Ferdinand este și mostenitorul presumpțiv al tronului, mai ales că în timpul din urmă diferitele conferințe ale ministrilor de iusticie din ambele părți ale monarhiei au fost comentate ca preparative pentru regularea definitivă a succesiunii pe tron.

Biroul de corespondență din Budapesta a fost însă însărcinat de către locurile competente ca să desmîntescă în mod sigur tóte faimele, ce s'au răspândit, și să declare, că până în momentul de față mostenitor al tronului este esclusiv archiducele Carol Ludovic.

Șirul conferințelor ministeriale comune nu s'a putut termina, precum se presupunea la început. În special desbaterile bugetare ale armatei au dat mult de lucru, căci ministrul nu scie, cum să prezente un raport mai potrivit delegațiunilor. Conferințele au fost conduse la început de ministrul afacerilor străine, la urmă s'au ținut conferințe și sub conducerea monarhului, dar bugetul tot nu s'a putut stabili și așa ele au trebuit să se înterupă. Pe ađi, Sâmbătă, sunt conchemați ministrii ungari din nou la Viena pentru a stabili definitiv creditele. Ele precum am anunțat vor fi sporite, și această provine mai ales dela sporirea cavaleriei, sporirea puscilor de calibru mic și fabricarea noului praf fără fum. În special fabricarea noului praf consumă considerabile sume de bani și se recere înființarea unei noue fabrici.

Pentru trebuințele armatei pe anul 1890 au votat delegațiunile credite ordinare și estra ordinare în sumă de 111.7 milioane și astfel pentru anul 1891 aceste credite se vor spori cel puțin la suma de 114 milioane. Ca termin pentru concherea delegațiunilor se crede a fi ziua de 4 Iunie.

Ministrul de comerțu austriac și ungar a prezentat un proiect cu privire la regularea provisorie

FOIȚA.

Câte-va cuvinte asupra culturii moderne.

(Începere.)

Aici vedem noi o caracteristică a culturii moderne față cu anticitatea, unde găsim o concentrare a ocupațiunilor, unde aflăm, că aceeași persoană s'a ocupat cu deosebite probleme; pentru cari ađi dóră lucră sute și mii de persoane.

Astfelu dacă vom socoti, că mai tóte sciințele mai de frunte de astăzi le aflăm cultivate de Aristotel, despre care se acie, că s'a ocupat și cu filosofia în tóte ramurile ei și cu politica și cu Zoologia etc., atunci prea ușor putem să vedem, că la ei nu era așa dominat principiul amintit mai sus.

Dar pe când recunoscem această, pe atunci de altă parte trebuie să recunoscem și aceea, că lor le lipsia aprofundarea în problemele vieții omenesci, după-cum această este astăzi o caracteristică a timpului.

Dar nu numai aprofundarea le lipsia timpurilor vechi, ci și liniile de estensiune a culturii vechi erau cu mult mai modeste, decum sunt ele astăzi.

În privința această putem susține, că timpul nostru este cu mult departe de vremurile antice, de-

ore-ce astăzi cultura a cuprins în sfera ei de activitate tóte ramurile vieții omenesci, tótă viața popórelor. Și încă mai mult decât această, a chemat tóte forțele omenimei. Astăzi fie care individ are libertate deplină de a îmbrățișá ori și care din problemele culturale ale omenimei și cultura astăzi, nu mai este monopolul unor singuratici, sau a unei clase singuraticice sociali. Dela colibă până la palat este astăzi libertate deplină pentru toți și și dacă s'ar mai observá din partea unora, că voesc să pună linii de despărțire, despre acestia ori-și ce s'ar puté đice că sunt, numai ómeni adevérat culți nu, sau preste tot nu de aceia, cari și-au dat silința se străbată în esență și fondul culturii moderne.

Ce e drept nu se pôte negá, că încă se arată foarte adese-ori tendența unora de a aduce la validitate sclavagiul timpului vechiu și a face érași deosebire între om și om, între om cu drepturi înăscute și între altul lipsit de aceste drepturi.

Sunt casuri foarte triste dese, cari ne documenteză a servire materială, ba chiar și intelectuală și morală.

Remăne însă totuși un adevér, că individului astăzi îi este dată libertatea de om, pe carea n'o avea, și atérná mult puțin dela vrednicia lui personală, să se ridice din cele mai inferioare trepte sociale pe scara vredniciei cât mai sus.

Libertatea individuală este deci un factor foarte important în viața culturală modernă și acestei împregiurări este de a se atribui sbuciumarea omenimei pe tóte terenele.

Lupta pentru esistență este astăzi, ca nici când la ordinea dílei.

Fie care să nizuesce să producă ceva mai bun, mai perfect și mai acomodat gustului modern.

Industriașul ca și comerciantul trăesc în această luptă. Artistul ca și literatul se străduesc să întréacă timpurile trecute, sau pre cei ce le au premers lor. Bărbatul de sciință ocroteză astăzi ca nici odată cele mai ascunse probleme ale omenimei.

Pretutindenea este o luptă după adevér, și rezultatele, pre cari le observăm đi de đi, documenteză, că astăzi se lucră cu multă insistință la resolvirea problemelor culturale.

Prin lupta această se ageresc forțele omenimei, se desvoltă puterile psihice și ținénd cont de tóte împregiurările putem susține, că această desvoltare merge în infinit.

Caracterisarea culturii moderne deci am puté-o reduce la următoarea caracteristică esențială: desvoltarea puterilor în infinit și încă a tuturor puterilor esistente, érnă nu numai a unora singuraticice.

Trebuie să recunoscem, că este vrednic de laudat timpul nostru în respectul acesta și este foarte valo-

a convențiunei comerciale cu Turcia, atât pe uscat cât și pe apă. Proiectul cere, ca regimul să se imputernicască a reînvi și regulă în parte sau în total convențiunea vamală cu Turcia, carea s'a încheiat la 1862 și încetă la 5 Iuliu 1890, prelungindu-o cel puțin până la 30 Decembre. Contractul să privească și pe țările de sub suseranitatea înaltei porți și între acestea în prima linie va fi Bulgaria. O deosebită atențiune va dá comerciului Egiptul, deschidând monarchia noastră debușuri cât se vor putea mai multe.

În parlamentul din Austria sunt la ordinea zilei tot desbaterile bugetari. Cu ocasiunea acestor desbateri bar. Hurmusachi a înfățișat starea Bucovinei, așa precum este, accentuând, că în desvoltarea culturală și economică s'a ivit în timpul din urmă o stagnațiune îngrijitoare. Cu totă munca și crușarea locuitorilor sarcinile hipotecare se înmulțesc și omenii s'au dat de tare cu acest fenomen, încât un proprietariu a cărui proprietate este pe jumătate împovărată se consideră ca și cum ar fi cu afacerile în regulă. Capitalul se înstrăinează. Filiala băncii naționale din Cernăuți e slab dotată. Dobânda obicinuită se plătesce cu 7—8 procente, pe când afacerile economice abia aduc 4%. Țăranii mai bucurosi lucră în Rusia și România. Răsboiul vamal, dela care agricultorii asteptau mult, s'a dovedit, că numai desavantaje a adus. E în interesul Austriei unite, ca să îngrijescă de prosperarea Bucovinei.

La desbaterile bugetului ministrului de culte, luând cuvântul deputatul Lupul, vorbi despre referințele scolare în Bucovina și declară de întăritore și necesare înmulțirea claselor paralele românesce la gimnasiul superior din Suceva, înființarea unui gimnasiu inferior în Cernăuți și completarea universității din Cernăuți prin crearea facultății de medicină. Oratorul îndreptă regimului rugarea întăritore ca să satisfacă cât mai îngrabă acestor cerințe. Vorbirea i-a fost primită cu aplauze insufletitoare.

În timpul din urmă s'a incins o polemică vehementă între foile germane. Unele susținea, că principele de Bismarck nu va mai apăre în cameră, ér altele, că și dacă va apăre, va lucra contra intențiunilor actualului cancelar, căutând să-l nimicescă. În urmă a trebuit să intervină însuși organul principelui și să declare, că Bismarck nu se va subtrage dela desbaterile camerei, dar dânsul va fi foarte obiectiv și nu va lucra la slăbirea poziției cancelariului actual, ci mai vârtos va căută ca să i-o întărească.

Raport special

despre desbaterile sinodale.

Ședința a VII-a, ținută la 13/25 Aprilie, 1890.

Ședința se deschide la 10 ore a. m. și după autenticarea protocoalelor ședințelor a V-a și a VI-a se prezentă cererea protopresbiterului Ioan Cândea pentru sistemisarea unui ajutoriu anual permanent de 200 fl. pentru protopresbiteratul tractului Avrig. — Se dá comisiunei petiționare.

Biroul raportază sinodului, că deputatul Ioachim Fulea nu s'a prezentat la sinod până acuma, nici și a legitimat absența după cum prescrie §. 8. alinea a 3-a din regulamentul afacerilor interne.

Cu provocarea la dispozițiunile regulamentare din §. provocat, deputatul Ioachim Fulea se consideră a-și fi depus mandatul.

rósă desvoltarea cantitativă a puterilor. Nu trebuie însă se uităm, că activitatea și chiar productul activității se prețuesc nu atât după cantitatea, cât mai vârtos după calitatea acelora.

Aici zace punctul de gravitațiune a culturii moderne și în respectul acesta s'ar află foarte mult de criticat. Deși noue ne place să ne mândrim cu progresele dobândite de vécul nostru pre tóte terele, totuși nu cred, că tot cu o astfel de plăcere am puté să susținem și despre bunătatea și moralitatea vécului nostru.

Este cu mult prea dat timpul nostru în brațele materialismului, decât să-l poți să-l ridici și în punctul acesta. Și apoi cred, că e un adevăr recunoscut de totă lumea, că un individ, un popor, care nu ține la idealism nu póte să aibă un traiu în delungat ca individ și ca popor cu menițiune culturală în istoria omenimei.

Nu voiu cercetá de astădată doveđi pentru afirmatiunea acésta, ci me mărginesc a semnalá numai direcțiunea culturală de astăzi. Acésta este un pericol pentru cultura noastră și prelângă tóte avantajile, ce ni le ofere nu putem deci să o aprobăm din acest punct de vedere.

Este deci o sfântă datorie a tuturor celor chemați, ca cu o oră mai iute să grăbescă a repara greșaja acésta, ca cu atât mai ușor omenimea să înainteze cu pași siguri spre țința ei ideală.

Dr. Petru Span.

La ordinea zilei se pune apoi raportul comisiunei organizátore. Raportorul aceleia deputatul Dr. Ioan Mihu, referând asupra propunerii făcute de deputatul Mateiu Voileanu în obiectul modificării §-ului 25 din regulamentul afacerilor interne propune a se luá concludul următoriu:

Deputaților sinodali cu locuința afară de Sibiu le compet pe timpul duratei sinodului diurne de 4 floreni la zi și rebonificarea speselor de călătorie. Prelângă zilele de presentă se socotesc deputaților esteri încă 2 zile, una pentru venire, și una pentru întórcere. Drept spese de călătorie se socotesc acea sumă, ce se plătesce pe clasa a II-a a călei ferate dela locuința deputatului la Sibiu și retour.

Dacă între locuința deputatului și Sibiu nu este legătură directă cu calea ferată, în asemenea cas pentru distanța până la Sibiu, respective până la cea mai aprópe stațiune a călei ferate ii compet deputatului 7 cr. pe chilometru. Spesele de călătorie se plătesc numai în proporția zilelor de presentă.

Deputaților sinodali cu locuința în Sibiu nu li se dau diurne și spese de călătorie.

Acest obiect la totă întâmplarea greu de rezolvat într'o formă ecutabilă, dar totodată posibil și mulțamitoare și mai presus de tóte potrivit în ce privește consecințele sale a provocat la o viuă desbateri, ce a dat ansă la mai multe propuneri.

Deputatul Ioan Turcu față cu propunerea comisiunei face contrapropunerea urmátore:

Pentru deputații cu locuința în Sibiu se statorcesc ca diurn 2 fl., ér pentru cei cu locuința afară de Sibiu se statorcesc 4 fl. și spesele de călătorie după propunerea comisiunei.

Deputatul Nicolau Strévoiu propune să rămână regulamentul după cum este.

După desbateri meritorică se pune la vot propunerea făcută de deputatul Nicolau Strévoiu, care cade, asemenea cade și propunerea făcută de deputatul Ioan Turcu.

După rezultatele acestea se pune la vot propunerea unică, care a mai rămas, adică cea a comisiunei, care întrunesc 24 de voturi.

Numărul de 24 din numărul de 42 al celor prezenți, nefăcând 2 terțialități, cari în sensul §. 26 din reg. se recer la modificări în textul regulamentului, propunerea comisiunei nu se primesce.

Resultatul votării demunstră, că e greu de a aduce în acésta privință un conclud corăspundătoriu și că cestiunea reclamă o studiere mai deaprópe.

Tot comisiunea organizátore prin raportorul seu Dr. Ioan Mihu referă asupra raportului comisiunei administrative a fundațiunei Șaguna din 11/23 Aprilie a. c. Nr. 28 despre agendele acesteia pe anul 1889 și 1890 până la datul de 10 Aprilie.

În desbateri specială asupra acestui raport partea primă despre piesele întrate în decursul anului 1889 și până la 10 Aprilie 1890 la propunerea comisiunei — se iau spre sciință.

La punctul II din raport privitoriu la notificarea făcută de comisiune consistoriului despre ajutoarele votate din fundațiune, nefind încă asemnate spre esolvire ajutoarele votate pe séma scólelor, conform propunerii comisiunei sinodul ia concludul:

Réul cauzat prin aceea împregiurare, că ajutoarele votate din acésta fundațiune pentru scóle, nefind încă pe deplin delăturat, sinodul de nou insistă prelângă concludul seu luat în anul trecut sub Nr. 125.

Punctul III, în care arată, că în ședința dela 11/23 Aprilie a. c. din restul bugetului anului 1888 dimpreună cu suma bugetară a anilor 1889 și 1890 cu suma totală de 10.308 fl. s'a votat pentru biserică suma de 5700 fl. apoi că din restul bugetului anului 1888 dimpreună cu suma bugetară a anilor 1889 și 1890 în suma totală de 4504 fl. s'a votat pentru scóle suma de 3500 fl. și că comisiunea cu 11/23 Aprilie a. c. mai dispune de o sumă neimpărțită în favorul bisericilor încă de 4608 fl., érá în favorul scólelor de 1004 fl. în total de 5612 fl. la propunerea comisiunei. — Se ia spre sciință.

Punctul IV în care se arată, că suma de 4608 fl. în favorul bisericilor și 1004 fl. în favorul scólelor s'a reținut spre a se face distribuiți și la cererile, cari vor mai intrá în acest an; punctul V, în care se arată, că dintre piesele întrate, câte au fost cereri pentru ajutoriu pe séma bisericilor câte pe séma scólelor; punctul VI, în care se arată, că în locul devenit vacant prin mórtea fostului membru al comisiunei Gregoriu Mateiu tot în ședința provocată mai sus s'a ales dintre distincțiunii laici din Sibiu de membru în comisiune domnul Pavel Stréulea ces. și reg. sublocotenent în pensiune, la propunerea comisiunei — se ia la cunosciință.

La punctul VII din raport, în care se arată, că comisiunea administrativă a fundațiunei Șaguna în fața concludului sinodal Nr. 123 din anul 1889 în ce privește pre membrul comisiunei Zacharia Boiu a decis a nu se conformá concludului sinodal provocat, observând cumcă atât în cele ce privește întregirea sa, cât și rezolvarea agendelor din

competința sa nu póte purcede decât numai după vederile și priceperea proprie, și că față cu acest conclud al comisiunei președintele arhiepiscop și metropolit a însinuat și dat vot separat, comisiunea, deși deputatul Z. Boiu, a declarat în sinod, că se conformeză concludului sinodal din anul trecut, — comisiunea propune a se luá următoriu conclud

Fiind sinodul arhiepiscopesc în temeiul aședemintelor legali a bisericii noastre supremul for de legislativă și supra-inspecțiune în arhiepiscopesc, tóte organele bisericesci din arhiepiscopesc, și astfel comisiunea administrativă a fundațiunei Șaguna, îi sunt subordonate, prin urmare și trebuie să se conformeze normelor esistente și concludelor sinodali.

Deci fiind greșită aceea părere a numitei comisiuni, că în rezolvarea agendelor sale ar avé să purcedă numai după vederile și priceperea proprie, aceea se îndrumă a observá cu strictetă, și a esecută întocmai concludese sinodale atât cele din trecut cât și cele ce se vor aduce în viitoriu.

La ordinea zilei s'a pus apoi raportul comisiunei scolare, care prin raportorul Vasiliu Damian referă asupra raportului consistorial referitoriu la introducerea lucrului de mână în seminarium, și după o desbateri la care au luat parte deputații: I. Hannia, G. Candrea, N. Cristea, I. Turcu, G. Moian, și I. Popescu s'a luat următoriu conclud:

Partea raportului consistorial referitoriu la modalitățile, prin cari s'au introdus instruirea lucrului de mână în seminarium nostru arhiepiscopesc pentru anul scolaric curent, și anunit: statorirea salariului instructorului cu 700 fl., destinarea sumei de 400 fl. pentru procurarea uneltelor și materialului de lucru, acoperirea acestor trebuințe, instituirea instructorului în persóna învățătorului George Moian, organizarea planului de învățământ în mod obligatoriu cu câte 2 ore pe săptămână pentru elevii din secțiunea pedagogică, ér pentru cei din secțiunea teologică în mod facultativ, precum și admiterea la un curs separat pentru câți-va particulari, mai cu sémă profesori și profesore dela scóle de fete de aici, și introducerea deocamdată a impletiturilor, timplăritului și cartonagiului (lucrarea cu hârtie și carton) ca obiecte de învățământ, — se ia la cunosciință.

Susținându-se și mai departe instruirea lucrului de mână în seminarium se prevede pentru anul 1890/1 în budget o sumă de 800 fl., la a cărei acoperire va concurge ca și în anul expirat în părți egale fondul scolaric eparchial și fondul seminarial, totdeodată însă se îndrumă consistoriul a face la sesiunea viitoare a sinodului propuneri pentru eventuala sistemisare a postului instructorului de lucru de mână.

În ședința a VIII și totodată ultima, ținută la 14/26 a. l. c. despre încheerea, căreia am raportat deja, s'a pus la ordinea zilei raportul comisiunei petiționare, și la propunerea comisiunei tóte petițiunile s'au transpus consistoriului spre competență afacere; apoi s'a votat bugetul anului 1891; și în fine s'a statorit diurnele și viaticul deputaților în suma totală de 1784 fl. 80 cr.

Correspondențe particulare

ale „Telegrafului Român“

Stremți, 18 Aprilie 1890. Este tocmai o lună de zile, de când a răposat parochul nostru Ioan Popescu, dar până acum nu vedem nici o rânduélă pusă la cale spre întregirea parochiei.

Și dacă este unde-va lipsă urgentă ca poporul se aibă un preot la înălțimea chemării sale, apoi lipsa este în Stremți destul de simțită. Dela 1875 nu a mai fost învățătoriu — în aprópe cea mai mare comună din tractul Albei-Iulia, căci fericitul Popescu scia incurcă lucrurile ca să nu fie învățătoriu stabil și salarisat, ca apoi să primescă dânsul sarcina de învățătoriu cu numele.

Administratorul parochiei pus interimal nu ne va face mari isprăvi și așa parochia de clasa a II-a cu venite sigure de preste 600 fl. ar trebui să se ocupe momentan. Aici venitele sunt sigure și încurcături nu pot avé loc.

Candidați avem póte mai mulți decât ne trebuie. Înțelegem pe aceia, cari nu sunt de noi și pentru noi.

Și în special nu pot fi pentru noi cei ce umblă deja de acum a câstigá voturi cu beuturi și a corumpu poporul.

Noi avem lipsă de un om curat ca aurul și pe acela l vom alege fie el ori de unde.

Nu vrem daravere cu căsătoria, nu avem nimica de a fost paroch ori învățătoriu, numai să fie făcut isprăvi bune și să fie om energic, cu trup și cu suflet devotat pentru binele parochiei atât de neglese.

Destul am stat în nepăsare, destul am orbecat, destul ne am uitat cu ochii la ruina materială și morală a poporului și nu am putut ajuta nimica, căci nu aveam cine să pornescă carul. De va și mai fi și în viitoriu așa, noi vom fi de vină și pe noi

au să ne blasteme copii și nepoții, căci nu am ales om în totă firea, om espert și iubitoriu de muncă. Tineri, cari numai eri alaltăeri au părăsit bancele școlii credem, ca să nu se imbuldăscă tare, căci e mult de făcut și de lucrat și ne temem să nu cadă sub povara greutăților, ce-i astéptă. Mai de preferit vor fi cei ce au fost mai mulți ani învățatori harnici sau apoi parochi, și au dat dovești despre destoinicia lor. Se înțelege, că cualificațiunea teoretică trebuie să o aibă, pentru că numai așa se vor scii impune poporului și numai așa vor îndreptă retele din parochie.

Va atérna mult dela tactul On. D. protopresbiter, că cum se va ocupa parochia și prin cine, și noi declarăm din capul locului, că nu ne vom lăsa momiți, ci vom alege din cei mai buni, pe cel mai bun și în nisuița acésta a noastră credem, că vom fi și spriginiți de cătră organele noastre bisericesci.

Mai mulți poporeni din Stremți.

Raportul general

al consistoriului archidieceșan, ca senat scolaru despre activitatea sa în decursul anului 1889.

(Încehere.)

f) Învățătorii.

Și la rubrica acésta servim cu datele de pe anul scolaru curent. Numărul total al învățătorilor este 893. Din tre acestia sunt definitivi 429 și provizori 464. Acestia se împart éra în două categorii, provizori cu cualificațiunea prescrișă 141, ér restul de 323 este categoria învățătorilor tolerați, adică indiviși, cari nu au cualificațiunea prescrișă de lege, și sunt numai tolerați, ca școlile să nu rămână cu totul góle.

Înregistrate după numărul învățătorilor definitivi oficiile protopresbiterale se presentéză în ordinea următoare:

	30	din suma totală	42
1. Sibiu	30	" " "	35
2. Brașov I	26	" " "	37
3. Agnita	25	" " "	32
4. Bran	24	" " "	27
5. Seliște	24	" " "	39
6. Sebeș	23	" " "	23
7. Brașov II.	19	" " "	29
8. Orăștie	18	" " "	39
9. Zarand	18	" " "	21
10. Cohalm	15	" " "	21
11. Treiscaune	15	" " "	28
12. Mercurea	14	" " "	18
13. Bistrița	13	" " "	33
14. Făgăraș	13	" " "	30
15. Sighișoara	13	" " "	32
16. Iliu	12	" " "	21
17. Unguraș	12	" " "	28
18. Avrig	11	" " "	17
19. Dobra	10	" " "	15
20. Mediaș	10	" " "	21
21. Abrud	9	" " "	19
22. Câmpeni	9	" " "	22
23. Reghin	9	" " "	13
24. Mureș-Oșorhei	8	" " "	25
25. Alba-Iulia	7	" " "	23
26. Geógiu I	7	" " "	18
27. Hațeg	6	" " "	35
28. Cluș	5	" " "	18
29. Deva	5	" " "	22
30. Deș	4	" " "	19
31. Lupșa	3	" " "	13
32. Solnoc	3	" " "	16
33. Târnava super.	3	" " "	13
34. Târnava inferioară	2	" " "	13
35. Turda	2	" " "	14
36. Cetatea de pětă	1	" " "	22
37. Geógiu II.	1	" " "	

Înregistrate după numărul învățătorilor fără cualificațiunea prescrișă oficiile protopresbiterale se presentéză în ordinea următoare:

	23	din suma totală	35
2. Cluș	23	" " "	23
1. Geógiu I	15	" " "	32
3. Iliu	15	" " "	25
4. Alba-Iulia	14	" " "	22
5. Deș	14	" " "	22
6. Geógiu II.	14	" " "	39
7. Zarand	14	" " "	16
8. Târnava super.	13	" " "	19
9. Lupșa	12	" " "	14
10. Cetatea de pětă	11	" " "	33
11. Făgăraș	11	" " "	30
12. Sighișoara	11	" " "	37
13. Agnita	10	" " "	28
14. Avrig	10	" " "	13
15. Solnoc	10	" " "	21
16. Abrud	9	" " "	18
17. Deva	9	" " "	18
18. Hațeg	9	" " "	19
19. Câmpeni	8	" " "	28
20. Mercurea	8	" " "	22
21. Reghin	8	" " "	39
22. Sebeș	8	" " "	13
23. Turda	8	" " "	29
24. Orăștie	7	" " "	32
25. Bran	6	" " "	21
26. Unguraș	6	" " "	17
27. Cohalm	5	" " "	15
28. Dobra	5	" " "	42
29. Mediaș	5	" " "	13
30. Sibiu	5	" " "	21
31. Târnava inf.	5	" " "	35
32. Treiscaune	4	" " "	18
33. Brașov I.	3	" " "	13
34. Bistrița	3	" " "	27
35. M. Oșorhei	2	" " "	23
36. Seliște	2	" " "	
37. Brașov II.	1	" " "	

Despre școlé și învățatori se alătură acestui raport un conspect tabelaric, și despre pruncii de școlé, averea școlélor, venitul anual al școléi și despre salariile învățătorilor asemenea un conspect tabelaric sinoptic sub semnele % și %.

B. Catechisațiunea.

După cum arată conspectul alăturat sub 10/ la institute de învățământ străine au frecuat prelegeri preste tot 6016 elevi și anume:

1. Pedagogii	18
2. Gimnasia	458
3. Școlé reale	62
4. Școlé comerciale	4
5. Școlé civile	109
6. Școlé elementare superioare	265
7. Școlé elementare inferioare greco-catolice	505
8. Școlé elementare inferioare romano-catolice	181
9. Școlé elementare inferioare ev. ref.	257
10. Școlé elementare inferioare ev. luterane	186
11. Școlé elementare inferioare unitare	67
12. Școlé elementare inferioare de stat	1713
13. Școlé elementare inferioare comunale	1683
14. Școlé elementare inferioare reuniuni private	518
Suma	6016

C. Alte obiecte scolare.

I. *Esamenele de cualificațiune învățătorești* s'au ținut la 30 Iunie 1889 și șilele următoare.

Admiși la esamen au fost 69 de candidați, dintre cari s'au prezentat 65.

Din cei supuși esamenului 47 au raportat calcul bun, și au fost provăduți cu testimoniu de cualificațiune învățătoreș subseris și de inspectorul regiu de școlé al comitatului Sibiu în înțelesul articolului de lege XVIII din 1879.

II. *Esamenale anuale.* Cu fiea anului scolaru 1888/9 s'au ținut la școléle noastre esamenale publice anuale provăduite în §. 104 din Normativul scolaru.

Resultatul în general au fost îndestulitoriu.

Din rapórtle incurse cu plăcere s'a convins consistoriu, că oficiile protopresbiterale dau esamenelor importanța ce li se cuvine, și că în cele mai multe locuri esamenale se fac sêrbătoreșce sub conducerea protopresbiterilor. Puținele casuri, unde nu se observă întru tóte dispozițiunile regulamentelor din vigóre în urma măsurilor luate de cătră consistoriu vor dispărea și ele, și în privința acésta încă vom ajunge la stare normală.

III. *Visitațiunea școlélor.* După-cum erau întocmite conspectele scolare de până acuma, oficiile protopresbiterale asterneau pe la sfêrșitul fie-cărui an un conspect tabelaric despre visitațiunea școlélor din tract, din cari conspecte însă nu era evident când a vizitat protopresbiterul fie care școlă sub durata timpului instrucțiunei, nu erau evidente eventualele scăderi observate în însași instrucțiunea sau în alte privințe.

În considerarea dispozițiunilor §. 92 din normativul scolaru, consistoriu prin cerculariu din 7 Septembrie 1889 Nr. 6073 a însărcinat pe oficiile protopresbiterale să raporteze în detaliu despre fie-care visitațiunea a școlélor din tract, în ce timp s'a făcut și cu ce rezultat.

Din rapórtle întrate consistoriu a constatat și în direcțiunea acésta un bunșor progres, și speră, că după îndigăriile date se va ajunge și în punctul visitațiunei școlélor la curs normal.

IV. *Ajutóre.* Despre împărțirea sumei de 1200 fl. votate în bugetul anului 1889 pentru școlé și învățatori se face raport detaiat din plen. La local acésta observăm, că suma votată s'a distribuit întregă la școléle și învățatorii, cari mai mult erau avisați la acest mic ajutoriu.

Spre a satisfice concludului sinodal Nr. 59 din sesiunea anului 1889 avem onóre a aduce la cunoștința Preavenatului sinod archidieceșan, că despre ajutórele votate din fundațiunea „Șaguna“ în contul anului 1889 acestui senat nu i s'a făcut nici o notificare.

V. *Stipendii.* Cu începutul anului scolaru curent au devenit vacante din fondurile archidieceșane, următoarele stipendii:

1. Un stipendiu de 100 fl. din fundațiunea „Cologea“ pentru studenți de ori ce categorie.

2. Trei stipendii à 60 fl. din fundațiunea „Francisc-Iosefină“ pentru studenți din școléle medii.

3. Un stipendiu de 50 fl. din fundațiunea „Peioviți“, pentru studenți la școléle medii.

4. Patruspredece stipendii câte de 60 fl. pentru elevii din despărțământul pedagogic al seminarului archidieceșan.

Stipendiile acestea în urma concursului publicat în fôia archidieceșană pentru publicațiuni „Telegraful Român“ s'au distribuit, și de present sunt tóte ocupate.

VI. *Conferințele învățătorești.* Conferințele învățătorești s'au ținut și în anul 1889, într-una cu adunările generale ale reuniunilor învățătorești, mai cu sémă în ferie de vara. Acolo s'au tractat conform regulamentelor respective, atât teme pedagogice-didactice cari s'au dat de aici, cât și cele alese de însași reuniunile; ér protocoalele adunărilor generale s'au substernut consistoriului spre reviziune și aprobare.

Adunări generale au ținut tóte reuniunile în decursul anului și deși frecuentarea lor nu a fost pretutindeni cea dorită, totuși se pôte constată față cu anii precedenți o participare mai bună a învățătorilor la aceste intruniri atât de folositoare.

Convocare.

Toți p. t. membrii reuniunei învățătorilor români gr. or. din tractul protopresbiteral al Clușului, precum și alți amici și binevoitori ai reuniunei noastre, sunt invitați și pe acésta cale, a participa la adunarea generală ordinară a acéstei reuniuni, ce se va ținé în Someșul-rece la 29 Aprile a. c. st. v. cu următoarea

Programă:

Ședința I la 29 Aprile a. m.

1. Participarea în corpore la serviciul divin împreunat cu invocarea Duchului Sfânt.

2. Deschiderea adunării prin președinte.

3. Constatarea membrilor preșenți și înscrierea de membri noi.

4. Raportul comitetului despărțământului.

5. Alegerea unei comisiuni censurătoare.

6. „Cari sunt cauzele, cari împedecă ținerea disciplinei în școlă poporală, și cum s'ar puté delaturá acelea.“ Disertațiune de D. Popp, învățatoriu în Mociu.

Ședința a II-a la 29 Aprile p. m.

7. „Geografia comunei“ prelegere practică de Filimon Ignat, învățatoriu în Lona-săsescă.

8. Primele conversări cu elevii în școlă, de Vasilie Vereș, învățatoriu în G. Oșorhei.

9. „Stupăritul rațional“ disertațiune de Teodor Ciota, învățatoriu în Sebeșul-mare.

10. Raportul comisiunii censurătoare.

11. Statorirea bugetului pe anul viitoriu.

12. Propuneri.

13. Defigerea locului pentru ținerea viitórii adunări.

14. Încheierea adunării prin presidiu.

Mănăsturul-unguresc, la 14 Aprile, 1890.

Vasilii Teotelecan,
președinte.

Varietăți.

* (Dela Curte.) Maj. Sa regina după o cură favorabilă de 6 săptămâni la Wiesbaden s'a reintors la Viena dimpreună cu archiducesa Maria Valeria.

* (Congresul sêrbesc.) În ședința dela 30 Aprile a asternut Dr. Macsiminoviți în numele comisiunii de 15 adresa de loialitate cătră Majestatea Sa, în care congresul și exprimă mulțămnia, ca conchemarea lui s'a acceptat în terminul prescriș de lege și i s'a dat ocasiune a continuá lucrarea în interesul bisericeii, școléi și fundațiunilor. Congresul este convins, că Maj. Sa voesce să reguleze definitiv afacerile încă neregulate atât în favorul bisericeii și al poporului, cât și în favorul scumpei patrii și va apreția a alege un patriarh credincios Maj. Sale și pe care biserica și poporul il iubesc. Partida radicală a voit să astérna o adresă separată în forma unei adrese de gravamine, dar congresul o a respins cu mare maioritate. Apoi a fost în vitat în sala br. Fedor Nicolici, care apăru în gală de magnat ungar și promise în limba magiară, că în persónă va predá adresa Maj. Sale.

În prima Maiu după invocarea sântului duch s'a purces la alegerea de patriarh și ales a fost episcopul din Timișoara Brancoviți cu 41 de voturi. Zsivcoviți a intrunit 11 voturi, ér 18 deputați s'au abținut.

* (Avansamentul din prima Maiu.) La infanterie; de căpitani cl. I: Bartolomeiu Andreica reg. 17, Adam Peschir 29, Teodor Merta 98, Bart. Marcoviți 22. F. Turcic 78, Petru Comă 94, Iosif Sevastian 37, Iosif Nervos 98, Simion Blasiu 60; căpit. cl. II-a: George Maier 99, Danil Ralic 53, Iuliu Tuș 38, L. Vajda 2, Ioan Pusac 43; supra-locotenți: Iuliu Lăndău 68, Antoniu Tomic 52, Gavril Stoianoviți 61, Stefan Gal 77, Demetriu Burdea 33, Ioan Spical 24, Emil Mazărec 53, Grigore Iovescu 5, R. Pelican 33; locotenenți: Emil Turcoviți 96, A. Lescucu 45, Aurel Căpitănu 43, Ioan Lubenic 94, O. Rus 100, Desid. Deniflea 61, Macsimilian Costca 9, Ioan Bradu 43, Stefan Molec 39, F. Tobias 49, Emil Janda 102; la cavalerie, căpit. cl. II: Teodor Andreiu 5, Marcu Petco 5, George Oros 12, Z. Fodor 14, David Blasca 4; artil. V. Bozan supra-loc.; geniu: Victor Petrin căpit. cl. I; la honvești cu grad de maior: Stefan Ciato; căpit. cl. I: Ioachim Pul, Iosif Vașarheli, Iosif Gaspar; supra-locotenenți: Ioan Telea; locot. Ioan Mircea și Iosif Pap.

* (Tot gr. or. cei cu pricina). În Nr. 88 al „Gaz. Trans.“ după o fôie din Cluș se dice, că în urma unui examen ținut la 4 Aprile a. c. din limba magiară cu copii dela școlă confesională gr. or. din Iclodul-mare inspectorul reg. de școlă și-a esprimat tótă recunoștința pentru diligența ce o a desvoltat învățatoriu gr. or. Paul Moldovan în propunerea limbii magiare la elevii sei. Noi numai în interesul adevărului constatăm, că în Iclodul mare abia credem se fie vre-un credincios gr. or. și cu atât mai puțin școlă gr. or. și învățatoriu gr. or.

* (Circulara trenului la Sibiu.) Prezum este informată fôia locală „Sieb. D. Tageblatt“ trenul din Sibiu, dela prima Iunie începând va circula astfel: plécă: la 7 ore 35 m. dimineța; la 3 ore 35 m. p. m. (trenul de scaldă la Ocna); la 4 ore 39 m. p. m. și la 9 ore 50 m. séra. Sosesce:

